

СЛОВНИКОВІ МАТЕРІАЛИ

Людмила Дядечко
Оксана Суховій

Адамів рід у фразеографічному висвітленні

Сьогоденне повернення пострадянського суспільства до християнських цінностей стимулювало роботу лексикографів з опису одиниць біблійного походження. В україністиці знаковою стала поява довідника А. П. Коваль «Спочатку було слово» (Київ, 2001 р.). У русистиці ж спостерігаємо справжній «бібліографічний» бум: за останнє десятиріччя тільки перекладних російсько-іншомовних словників біблеїзмів – як у книжковому, так і в електронному форматі – вийшло майже 20.

Значна кількість довідкової літератури, однак, ще не свідчить про масштабність та повноту відображення утворень зі Святого Письма, у т. ч. й у перекладній фразеографії. По-перше, серед російсько-іншомовних словників біблійних фразеологізмів немає жодного російсько-іншослов'янського. По-друге, переважна більшість укладачів, добираючи одиниці опису, орієнтуються не стільки на мовленнєву практику, скільки на реєстри попередників або безпосередньо на тексти Старого та Нового Заповітів, як це бачимо насамперед у цитатниках і збірниках афоризмів із Біблії, тому значна частка активно вживаних в українському та російському мовленні зворотів, джерелом яких є Книга Книг, залишається не зареєстрованою у словниках. До таких зворотів, зокрема, належать фразеологізми з першим компонентом *Адам / Адамів*.

Частину з них (а саме ті, що позначають людство) представлено в цій публікації, що є фрагментом створюваного російсько-українського тлумачного словника старозаповітних фразеологізмів. Поширеність одиниць, а отже, їх мовний характер підтверджено не менш як сьома – десятьма контекстами в кожній мові.

Словникова стаття складається з двох частин. У першій частині наводиться російський зворот та його переклад українською й указується біблійний контекст – джерело звороту. Друга частина присвячена структурно-семантичному опису фразеологізму в російській, а потім в українській мові в такій послідовності: спочатку подано (курсивним петитом) структурні узуальні

варіанти звороту, потім – тлумачення з нумерацією значень. Якщо зворот в одній із мов зафіксовано в довідниковій літературі, то в кінці статті названо вихідні дані відповідного видання.

Словникові статті подаються з купюрами: в основному вилучалися ілюстрації.

Умовні позначення

- < – створено на базі контексту
  - [] – варіативні компоненти фразеологізму
  - () – факультативні компоненти фразеологізму
  - – відокремлення назви цитованого тексту від самого тексту
  - *** – кінець опису російського та початок опису українського фразеологізму
  - – зафіксовано у словниках
- Скорочення загальноприйняті.

Адам и Ева — Адам і Єва

< Бгт., 3: 20.

Адам и Ева; Адам с Евой; прародители Адам и Ева [с Евой]; Адамы и Евы; как [будто / словно / точно] Адам (и Ева) [с Евой] (в раю)

1. Пара влюбленных; муж и жена (*перен.*). ...*молодые люди отправились однажды погулять в московский рай – в Парк культуры и отдыха. Не знаю, о чем они беседовали. У нас обычно молодые люди беседуют о любви. Но ваши **Адам и Ева** были марксисты, возможно, говорили о мировой революции.* И. Ильф, Е. Петров. Золотой теленок, гл. 27.

2. Первые люди на Земле. *Довольно жить законом, / данным **Адамом и Евой**. // Клячу историю загоним. Левой! / Левой! / Левой!* В. Маяковский. Левый марш (1918). *Возможно, среди подобных <африканских> племён и жили те самые «**Адам и Ева**», чей генетический материал до сих пор присутствует в каждом из нас. Их имена поставлены здесь в кавычках потому, что это не те **Адам и Ева**, о которых говорится в Библии. Это вполне конкретные мужчина и женщина, потомками которых являемся мы все, ныне живущие люди.* Миграция человечества (цит. по: ufo.obninsk.ru/homo7).

3. *Только для мн. Все человечество; мужчины и женщины (*перен.*). ...те, кто производит, не могут все купить, что произвели. Я не знаю, какой средний % они могут купить из того, что они произвели, предположим, это 25%. Это значит, что остальные **Адамы и Евы** должны чем-то заниматься, чтобы купить остальные 75 % товаров, иначе производство деградирует. Значит, нужны военные, судьи, юристы, банкиры и все прочие...* Alexsword.livejournal.com, 31.10.2009.

4. Морально чистий, наивный, бесхитростный человек; тот, кто естествен, не обременен условностями цивилизации; безмятежное дитя природы (часто об обнаженных) (*перен.*). «...только мы снова догадались, как вернуть счастье... <...> Да! Мы помогли Богу окончательно одолеть диавола – это ведь он толкнул людей нарушить запрет и вкусить пагубной свободы, он – змий ехидный. А мы сапожищем на головку ему – ттрах! И готово: опять рай. И мы снова простодушны, невинны, как **Адам и Ева**. Никакой этой путаницы о добре, зле: все – очень просто, райски, детски просто. Благодетель, Машина, Куб, Газовый Колокол, Хранители – все это добро, все это – величественно, прекрасно, благородно, возвышенно, кристально-чисто. Потому что это охраняет нашу несвободу – то есть наше счастье». Е. Замятин. Мы. Обычно в список самых сексуальных отелей мира попадают крошечные гостинички типа бунгало, прячущиеся в зелени малолюдных или необитаемых островов. Смысл предлагаемой сексуальности лежит на поверхности. Дескать, почувствуйте себя **Адамом и Евой** и ничего не стесняйтесь. Интересные факты о Турции // Iz.tomica.ru. Вот как описывает Гончаров <...> жизнь в барском доме: «Их главной заботой была кухня и обед...». Можно добавить еще сон. Да и засыпали-то они где попало, **словно Адам и Ева в раю** или персонажи сказки о спящей красавице. Сочинение «Мифологические модели мира в романе И. А. Гончарова «Обломов»».

5. Первые грешники. **Адам и Ева** • Ева. Адам! Адам! кто ветви клонит? / Кто клонит, слабую, меня? / В певичих волнах тело тонет, / Твои – касанья из огня! / Адам. Что жжет дыханье, Ева! Ева! / Едва могу взглянуть, вздохнуть... / Что это: плод, упавший с древа, / Иль то твоя живая грудь? В. Брюсов.

6. Человек во плоти, со всеми его грехами (*перен.*). Все мы **Адамы и Евы**. Никто не без греха. Разг., 2010.

***

Адам і Єва; (прабацьки) Адам та Єва; Адам з Євою;

Адами та Єви [адамы та еви];

як [мов / наче / неначе] Адам і [та] Єва (в раю)

1. Пара закоханих; чоловік та дружина (*перен.*). ... А в буковинській Гуцульщині вам <...> покажуть рукою: «А ондечки живуть **Адам і Єва**» – і вам перехопить дух від несподіванки: як? А так. Насправді молодого господаря звати Микола, але по-батькові він Адамович, а дружина у нього Єлена. Мають четверо чи п'ятеро діточок. Живуть – газдують. Коли гараздують. Коли бідують. Як усі. Але в Околенчику їх усі називають **Адамом і Євою**.

*Файно! М. Матіос. Водій для Президента в краю Адама і Єви // Україна молода, 16.05.2008. Мені здавалось, я молила, / Гадала, вже довіку – ні. / Та пахне березнева сила / Проваллям тиші у вікні. / Вже скоро. Вибухнуть дерева. / Зеленим пір'ям вздовж дощів. / ... А поки що **адами й єви** / у кожнім дереві й куці. К. Туз. Мені здавалось, я молила... (2004).*

2. Перші люди на Землі. Звідки ми прийшли, де і коли жили наші спільні пращури, наші **Адам і Єва**, як саме відбувалася міграція людства у часі та просторі, де колись першої людини – на всі ці запитання виконавці проекту <назва якого – генографія> планують відповісти за 5 років. О. Горбенко. Історія в генах // ж. «Український тиждень», 2005, № 4. *Все обійшло: дозвілля, книги, / Оселя... Розійшовсь туман. / І ось ми на уламку криги, / А вколо – лютий океан. / Ми двоє, як **Адам і Єва**. / За обрієм – хвиляста муть. / І ані голуб, ані меві / В безокім небі не майнуть.* Є. Маланюк. Все обійшло: дозвілля, книги... (1948).

3. Звичайно у мн. Усе людство; чоловіки та жінки (*перен.*). **Адам і Єва** облюбували Одещину? • Захід <у селищі Затока Одеської області> мав назву «**Адам і Єва у ХХІ столітті**» і був присвячений обміну інформацією про соціально-гендерні відносини в різних країнах. Товариш, 14–16.07.2007. *Колись, коли «Новий Шлях» був бастионом самих чоловіків, переважно «магістрів», то вони жили в переконанні, що Бог тому сотворив Адама першого, а тоді Єву, щоб світ знав, що чоловіки є важнішою частиною людства, ніж жінки. Тепер, на щастя, і «**Адами**», і «**Єви**» мають однакові шанси і однакові права.* Сторінки Віри KE: Хроніка. Коментарі. Різні // Infoukes.com/newpathway, 2006.

4. Морально чиста, наївна, щира людина; той, хто не обтяжений умовностями цивілізації; безтурботне дитя природи (часто про оголених) (*перен.*). *Мене часто підвозили селяни, а часом і ночувати лишали в себе. Я їм щедро й гаряче віддячував за те прокламаціями та брошурами. Селяни в ті часи були ще невинні, як **Адам і Єва в Раю**, і брали мої подарунки охоче.* В. Винниченко. Хома Прядка. *Цілими днями копаються ці люди на кургані, перебирають кісточки якихось далеких предків... Жінки, як і студенти, одягом себе не обтяжують, роздягнутими працюють там, такими й сюди йдуть, – видно, їм подобається уявляти себе дикими. «Бач, які **Адами та Єви**, – кидає невдоволено Вовкодав. – В місті такого страмовиська собі не дозволили б, а тут кого їм соромитись? Людей нема, самі бульдозеристи кругом!».* О. Гончар. Тронка, 10. *Відвідайте спа-курорт на Мальдівах. За словами Наталії Труш, на цих островах легко злитися з природою і відчувати себе **Адамом і Євою** в квітучому Едемі. Білий пісок, слі-*

пуче сонце, найблакитніше море і небо, екзотичні квіти та зелені пальми – це острів мрії. Т. Фінкевич. Відчуйте себе Адамом чи Євою // сайт «Порадник», 06.05.2008.

5. Перші грішники (церк.-реліг.). **Адам і Єва • Я ж казав тобі, Єво, що нас таки виженуть з раю! – І нащо тобі здався отой заборонений плід!.. Бог навчив, що ти – краща, і я тебе все ще кохаю, – Тільки я тепер грішний, і вже мені сниться Ліліт.** Пісня (авт. слів та муз. І. Жук).

6. Людина тілесна, з усіма її гріхами (перен.). *Ось ми двоє на уламку криги / Й навколо нас бушує океан. / Ні голуб не злетить, ні крикне мева. / Безоке небо зморою лягло. / Останні із людей – Адам і Єва – / Покутуєм за кров, за гріх, за зло. Є. Маланюк. Все обійшло: дозвілля, книги... (1948). І тут ізгори неба спустилися Ангели – Адами і Єви нової епохи і саду Гомори. В них у руках були мечі і списи, а за спинами – крила і радість – вони почали тепер наводити світовий порядок і новий світ. Повернулися на грішну землю. Для того, щоб творити вічність.* О. Сірій. Інценівка «Джен Ейр» Ш. Бронте, протидія 1.

— Мокиєнко В. М., Лилич Г. А., Трофимкіна О. И. Толковий словарь библейских выражений и слов. – М.: АСТ; Астрель, 2010. – С. 37: *Адам и Ева 'о первых мужчине и женщине'*; Словник фразеологізмів української мови / В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук та ін. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 19: *як Адам і Єва в раю, зі сл. невинний.*

Адамово плем'я — Адамове плем'я

< Адамов род.

Адамово плем'я; плем'я (праотця / ветхого) Адама

1. Все человечество (перен.). *...каждая новая великая книга, заново утверждающая божественное происхождение и благодатное предназначение Адамова племени, утверждает, что Дарвин врет: хомо сапиенс, конечно, дитя природы, и даже бестолковое – как дитя, но удел его не в борьбе за выживание вида, будь то славяне или пролетариат, а в том, чтобы со временем изжить зло и огнестрельное оружие, как некогда он изжил хвост, клыки и буйную волосатость, чтобы со временем в нем не воды было восемьдесят процентов, а разума и души.* В. Пьецух. Нос (Из цикла «Рассуждения о писателях»). *Бога он <Ленин> часто жалел и об Адамовом племени тоже печалился, в сущности, он был готов плакать о каждом. В слезах, будто слепой, выставив перед собой руки, он искал и искал выход, по-прежнему верил, что он есть.* В. Шаров. Будьте как дети.

2. Все люди как одна семья; человечество, состоящее из себе подобных, со всеми их достоинствами и пороками (перен.; обычно

неодобр. или ирон.). Тверской летописец, сказавши о примирении своих князей, прибавляет: «И радовахусь бояре их, и вси вельможы их, тако же гости и купцы и вси работники, людие роды и **племена Адамова**; вси бо сии един род и **племя Адамово**, и цари, и князи, и бояре, и вельможы, и гости, и купцы, и ремесвенницы, и работнии людие, един род и **племя Адамово**; и забывшеся друг на друга враждуют и ненавидят, и грызут, и кусают, отстоящи от заповедей божиих, еже любити искренняго своего яко сам себе». С. Соловьев. История России с древнейших времен, т. 4, гл. 3. ...по словам «Ильи» выходило, что перед потопом сами люди денно и ночью наполняли землю грехами, пока Господь, отчаявшись, не махнул рукой на **Адамово племя** и не дал ему захлебнуться в собственном зле. В. Шаров. Будьте как дети.

3. Мужчины. ...не будем лукавить и отрицать, что большинство представителей «**адамова племени**» хоть раз в своей жизни мечтали просочиться невидимкой на девичник и подслушать «то, о чем не говорят». Просто из чистого любопытства или, пытаясь найти ответ на извечный вопрос: «Чего хочет женщина?». Московский комсомолец (Волгоград), 13.02.2004.

***

Адамове плем'я; плем'я (ветхого) Адама

1. Усе людство (перен.). Як лист злітає восени до бурт За першим другий, поки на галуззі Останній не загляне в самий нурт, – **Адамове так плем'я** в шумній тузі Одне за одним збилось у човні, Мовптаство, скупчене в сильці, у крузі. Данте Аліг'єрі. Божественна комедія (пер. з італ. Є. Дроб'язка).

2. Всі люди як одна сім'я; людство, що складається з подібних до себе, з усіма їхніми достоїнствами та вадами (перен.; звичайно несхв. або ірон.). «Гарненьке діло! <...> Сама обікрала мене, як останнього роззяву на ярмарку. <...> Ох, люди! – Півняче Перо раптом здер свого замишевого берета <...> – **Адамове плем'я!** Мене обзивають мідною пелькою, а самі – тільки загався!». Г. Л. Олді. Пасербки восьмої заповіді.

3. Чоловіки. МЗС Данії нещодавно попередило про те, що при оформленні віз та інших супровідних документів для в'їзду на батьківщину казкаря Андерсена чоловіки, зважаючи на нетрадиційну сексуальну орієнтацію деяких представників **Адамового племени**, повинні вказувати стать своєї дружини. І. Крайній. Ваша дружина – жінка чи чоловік? / Україна молода (архів).

Адамово ребро — Адамове ребро

< Быт., 2: 22.

Адамово ребро; Адамово [-ы] рёбрьышко [-и];

ребро [рёбрьышко / -и] Адама; Адамова косточка [кость]

1. Женщина; женщина как существо, неразрывно связанное с мужчиной (*перен.*). **Адамово Ребро** • *Откуда ты всё знаешь обо мне? / Чем я дышу, чем я живу и маюсь, / Как будто изнутри, а не извне / Ты видишь суть мою. <...> И стонет обнажённое нутро, / И мечется, и вопрошает: «Кто ты?» / – Я – Женщина! Адамово Ребро. / Я из тебя выросла. Я плоть от плоти / Твоей, чьё обнажённое нутро – / Как грешная душа на эшафоте. // Я – Женщина! Во мне заключены / И Альфа, и Омега Сотворенья, / Я познаю тебя из глубины, / А ты, глупец, всё ищешь ухищренья / Солгать! Л. Шарга (2008). Сегодня, в канун единственного дня в году, когда «**ребрышки Адамовы**» отделяются от сильных созданий, я хочу выразить восхищение своим подругам, знакомым и незнакомым, имя которым – Женщины. Донецкие новости, 05.03.2009.*

2. Женщина, социально менее значимая, чем мужчина; существо слабое, второго сорта (*перен.; обычно ирон. или пренебр.*). Позднышев («Крейцера соната») убивает свою жену. Он знает, конечно, что убивать нехорошо, знает библейское «не убий», но это не мешает ему убить жену. «На это у него причина есть». <...> Правду говоря, библейское «не убий» относится, прежде всего, к Каину-Авелю, то есть к братьям. К сестрам и прочим женищинам (Ева – **ребро Адамово**, она не человек, а только ребро человека) «не убий» не относится. Я. Фельдман. Лев Толстой как психолог и моралист: «Крейцера соната» и другие тексты. (Как банальны порою слова для других – «время лечит...»). Мне бы матом сейчас раздробить выползающий гвоздь.) Видишь – женищины в соль омывают последнюю встречу – Ты прости их за слабость, сам знаешь – **Адамова кость**. Д. Ламан (Дачный). К дождю... (2009). Шустрое **ребро Адама** – название ирон. детектива Д. Калининой (2006).

3. Народное название растения горичник, корень которого по форме напоминает ребро (*перен.*).

***

Адамово ребро; Адамово реберце; Адамова кістка; ребро Адама

1. Жінка; жінка як істота, нерозривно зв'язана з чоловіком (*перен.*). Андрій полюбив дівчину / із польського роду, / закохавсь по самі вуха / у дівочу вроду. / Мало того, дівка славна, / Бог, її добро, / душу мала, вся в Андрія – / **Адама ребро!** Юрко Нотоцо. Тарас Бульба (Песимістична поема). Місцеві «батьושечки» дуже слабкі щодо «**Адамових реберців**» і мало не цо-

тижня за ту слабкість платять власними святими ребрами... О. Вишня. Жінвідділ. «**Ребра Адама**» – назва команди КВК з Луцька.

2. Жінка, соціально менш вагома, ніж чоловік; істота другого гатунку (*перен.*; *ірон.* або *зневажл.*). *Вмістилище гріха, другий сорт або ребро Адама* • Часто доводиться чути, що «церковники» нібито стверджують: жінка – «вмістилище гріха». Через неї, мовляв, гріх до людини увійшов. І що перша і справжня, повноцінна людина – Адам, чоловік. А Єва – з ребра, означає «другий сорт». Інтернет-журнал «Амвон», публ. 28.02.2008.

3. Народна назва смовді, корінь якої за формою нагадує ребро, та ін. рослин (*перен.*).

– Коваль А. П., Коптілов В. В. 1000 крилатих виразів української літературної мови. – К.: Наук. думка, 1964. – С. 11: *адамове ребро*, жарт. ‘жінка’; Коваль А. П. Спочатку було слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. – К.: Либідь, 2001. – С. 20: *адамове ребро, адамове реберце*, жарт. ‘жінка’; Словник фразеологізмів української мови / В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук та ін. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 596: *адамове реберце*, жарт. ‘жінка’.

Адамово семя — Адамове сім'я

< Быт., 4: 25; Тов. 8: 6.

Адамово семя; семя (праотця / ветхого) Адама

1. Все человечество (*перен.*). ...заповедь Божья нарушила Ева. Разгневался гневом великим Господь. Низринул людей он на низкую землю И смерти обрел непокорную плоть, Адамову горькому плачу не внемля. С тех пор испытало **Адамово семя** Срамные позоры и злые напасти, Великие беды неправедной власти И Горя нечистого вечное бремя. Горе-Злочастье. Переложил на современный язык Н. Марков (1896).

2. Все люди как одна семья; человечество, состоящее из себе подобных, со всеми их достоинствами и пороками (*перен.*; *обычно неодобр.* или *ірон.*). Ванцы добры и злы, незлобивы и злорадны, самоотверженны и лукавы, как все отпрыски **Адамова семени**, только они еще с особенным чувством юмора, то есть с готовностью обхохотаться надо всем и вся. Включая самих себя. Л. Аннинский. Дорога и обрыв (опубл. 2010). **Адамово семя** • До нас прошло немало время, Людей прибавилось числом И все мы здесь, **Адама семя**, Но кое-кто, забыл о том. Я разделил судьбу народа В другой стране, и вижу я: Машины времени не надо, На все этапы бытия. А. Краснов. Адамово семя (2001).

3. Мужчины как средоточие греха, зла (*перен.*). Живущие в мире правильно, Наверное, не раскаиваются. Но где найти их, праведных? Мы

все во грехе зачинаемся! А все началось с Евы: Очень ей было надо Трогать познания древо И искушать Адама. / И мы – / Адамово семя, / Размноженное в поколениях, / Взвалили на женщину бремя / Любовного грехопадения.
Е. Прасолов. Искушение.

***

Адамове сім'я; сім'я (ветхого) Адама

Все людство (*перен.*; *рідко*). Імперія як централізована Ойкумена означена символом Райського Дерева, чії плодоносні гілки окреслюють периферію, а живильні корені радіально асимілюються в Центрі. Точка експансійного зеніту є надиром абсолютної суб'єктності. Істинною реалізацією експансії є ануляція периферії в акті тотальної імплозії – повернення **сім'я Адама** в райську обитель Духу. Smierc Polarstern. Прологемени правого іdealізму //Politonomia.org.ua.

Адамов род — Адамів рід

< Быт., 4: 1–2; 17; Тов. 8: 6 и др.

Адамов род; род (праотця / ветхого) Адама; род (прародителей)

Адама и Евы [Адама с Евой]; адамов корень

1. Все человечество (обычно со всеми его грехами и недостатками) (*перен.*). *К чему, скажите мне, хранительная стража? <...> Иль опасаетесь, чтоб чернь не оскорбила / Того, чья казнь весь род Адамов испустила, / И, чтоб не потеснит гуляющих господ, / Пускать не велено сюда простой народ?* А. Пушкин. Мирская власть. *Землица-то добрыми людьми жива, а коль токмо злоделатели гнездиться будут, тогда и погибель всему корню Адамову! Дьявол-то сеет плевелы, а святые старцы-то корчуют!* В. Сорокин. Роман (1994).

2. Мужчины. *Куда ни глянь – везде матриархат, / Адамов род совсем к стене приперли. / У старцев сплошь келейницы сидят: / Келейники, наверно, перемерли.* Роман, иеромонах. Наседкам (29.03.2001), скит Ветрово.

3. Прямые потомки Адама (*церк.-религ.*). *Умер Аран, брат Абрама, и умер очень рано от болезни. До сих пор в роде Адамовом от болезней не умирали, а Аран умер: «И умер Аран при Фарре, отце своем, в земле рождения своего, в Уре Халдейском» («Быт.», II: 28).* Ю. Бабинов. Возникновение зла на Земле, гл. 1 (2005).

***

Адамів рід; рід (ветхого) Адама; рід Адама і Єви; Адамова рідня

1. Все людство (звичайно з усіма його гріхами й вадами) (*перен.*). *...як Адам, переступивши заповідь, прийняв у себе закваску нечистих пристрастей, так і ті, що народилися від нього, – увесь Адамів рід (за спадко-*

емством) стали причасниками тієї закваски і, з її поступовим збільшенням, в людях настільки помножились гріховні пристрасті... Зло так зросло в людях, що забули вони про Бога і стали поклонятися бездушним каменюкам. Уже не мали й поняття про Бога – настільки закваска злошкідливих пристрастей заквасила **рід ветхого Адама**. Святий Макарій Великий. Темний стан людини, що згрішила, ч. 22. *Якщо ж тобі, мій друг, усе не так, То, може, ти – зруйнований маяк. Песимістично дивився на світ, Для тебе грішні всі, **адамів рід***. В. Бондарчук. Кульбаба (2007). *Родивсь Христос: Адам гуляє. Є нова свита і кожух, І Єва в плахті походить, І знов радіє дух. Тепер і в вас жупани нові, Бо ви **Адамова рідня**, – Так будьте ж з празничком здорові, Гуляйте, пийте хоч щодня!* Різдвяна вірша // Українська література XVIII ст.: Бурлескна поезія: Вірші-трагестії.

2. Найближчі нащадки Адама (церк.-реліг.). У віці 130 років у Адама з'явився син, якого звали Сиф. Він так само одружився на одній з своїх сестер, у них з'явилися діти, потім внуки. <...> Він помер у віці 930 років. **Рід Адама** продовжувався і, як ми бачимо, у той час люди жили дуже довго. Народження Сифа // Каїн і Авель: сини Адама (logon.org/ukrainian).

Адамов сын — Адамів син

< Быт., 4: 25; (сравн. 1–2); Мих., 5: 7; Сир. 40: 1 и др.

Адамов сын; Адамовы сыны [сынки]; сын [-ы / -овья] (праотца) Адама; сыновья (и дочери) Адамова племени

1. Человек как носитель греха (перен.; церк.-религ.). Христианство учит, что вина за грех Первого Человека – наследственная, она передается всем его потомкам: каждый человек от рождения «виноват» перед Богом уже в том, что он – человек, **сын Адама**. П. Полонский. Евреи и христианство: несовместимость двух подходов к миру, разд. 3, гл. 8.1.

2. Представитель, -и сильной половины человечества; истинный мужчина со свойственными ему качествами (перен.; обычно шутл.). ...И из лифта, скуля, жестоко избитый и исцарапанный выбежал Полкан – Жучка – Рекс и в поисках убежища юркнул в квартиру своих хозяев. За ним, хвост трубой, продолжая свою атаку, вбежал черный кот, и только за котом с воплями возмущения вбежала Одна из дочерей Евы, и только после нее – Один из **сыновей Адама**... С. Ювачев. Операция «БІ» (Кинороман).

3. Человек как представитель своего рода (перен.). Никогда не забывая об опасности, которая от нее исходит, правильная власть не только, как при коллективизации, пыталась силой оторвать землю от человека, но и выровнять, упростить, снивелировать ее. Сделав одинаковой везде и на всем протяжении, лишить самой возможности соблазнять **Адамова сына**.

В. Шаров. Воскрешение Лазаря. *Честертон весьма убедительно писал о том, что порядок и постоянство – это величайшее чудо, дающееся в руки далеко не всегда. Поэтому поезд, исправно прибывающий на свою станцию в положенный срок, – это и есть подлинная виктория, победа адамовых сынов.* Постоянство Пелевина / Веч. клуб, 11.09.2003.

4. *Только мн. Люди со всеми его грехами и недостатками (обычно сынки – ирон. или осужд.). Новые и новые тысячи сынов и дочерей Адамова племени обращали свою отчаянную молитву к Господу, но дойти до Него она не могла.* В. Шаров. Воскрешение Лазаря.

5. *Прямые потомки Адама (в т. ч. об Иисусе Христе) (церк.-религ.). Можно видеть в Христе всего лишь сына Адамова, коему навязана чуждая роль, Бар Йосефа, сына Иосифа.* Э. Войцеховская. Не быть и быть // Топос, 15.10.2003.

6. *Мусульманин (восходит к Корану). И вот зародилось в сердце Ибн Баттуты намерение отправиться в хадж, дабы не только обойти вокруг Каабы, поцеловать знаменитый Черный камень и поклониться могиле Пророка, да пребудет с Ним благословение и приветствие Аллаха, в Медине, но и чтобы посмотреть, как живут сыны Адамовы в других мусульманских странах.* Д. Микульский. Книга диковинных странствий // Вокруг света, 2007, № 12.

***

Адамів син; Адамові сини; син [-и] Адама

1. Людина, чоловік (перен.). «*Ти боїся, що син Адама вб'є тебе?*» – запитало левеня, і осел відповів: «*Ні, я тільки боюся, що він учинить зі мною хитрість і сяде на мене верхи <...> Може бути, я знайду собі місце, щоб сховатися від обманщика, сина Адама.*» Тисяча й одна ніч. Цит. за: Kavigor. ucoz.ua, 2010.

2. Представник, -и сильної половини людства; справжній чоловік з властивими йому рисами (перен.). *Коли із яблуні зірвала Єва місяць, / у раї збунтувались буйногриві леви, / Адамові сини по світі розійшлися, / здвигаючи міста і тереми для Єви.* Б.-І. Антонич. Перша глава Біблії (1935; із збірки «Зелена Євангелія», 1938).

3. *Тільки мн.* Людство з усіма його гріхами й вадами (звичайно ірон. або осудл.). <Осман:> *Ти з Письма Святого знаєш, / Що сини Адама / Прийдуть од восток і запад / В рай до Авраама...* П. Куліш. Маруся Богуславка, дума 2, ч. 3. «*Сини Адама*» – назва вистави В. Василька за романом О. Кобилянської «Земля».

Адамовы дети — Адамові діти

< Быт., 3: 16; 5: 4.

Адамовы дети; Адамовы детки; дети Адама (и Евы)

1. Род человеческий со всеми его грехами и недостатками (*перен.*; обычно *ирон.* или *осужд.*). Главное, что смущало Эмерсона в книге Уитмена, – это «**Адамовы дети**». Так были названы стихи, посвященные сексуальным страстям. К. Чуковский. На подступах к «Листьям травы». Все **Адамовы детки**, все на грехи падки. Пословица.

2. Жители Земли как прямые потомки первых людей. **Дети Адама и Евы** • На сегодняшний день о прямых предках человека известно немного – они жили в Африке 150–200 тысяч лет назад. Среди них жили те самые Адам и Ева, чей генетический материал до сих пор присутствует в каждом из нас. Знание – сила // Znanie-sila.ru/news, 11.05.2000.

3. Человек как существо уязвимое, фактически беспомощное перед силами природы; высшее творение Бога, любимое и охраняемое им (*перен.*). Поэты – **Адамовы дети** ... – интервью со Светланой Кековой // Православная вера, 2005, № 12.

4. Как свободное сочетание слов. Сыновья и дочери первых людей на Земле (*церк.-религ.*). ...его утешил вестник Разиель: книга, купно с благовонными пряностями, заключена в золотом ларе и хранится в пещере, и тот из детей Адамовых, кто плотью будет невинен и душою кроток, найдет книгу и снова станет обладать как воображением, так и остроумием, то есть всею мудростью. Таким **сыном Адамовым** был Енох. Т. Манн. Отрок Енох (пер. с нем. И. Эбаноидзе).

***

Адамові діти; Адамові дітки; діти Адама (і [та] Єви)

В українській мові вислів став крилатим завдяки Шевченковій поемі «Сон» (1844) (див. перший приклад 2-го значення).

1. Рід людський з усіма його гріхами й вадами (*перен.*; звичайно *ирон.* або *осудл.*). Не зумів бути іншим у тому потоці, Що ішов до якогось міражних вершин. Я не був ні на лівім, ні на правому боці, Хоча з тими і тими, казали, грішив. Ну, а хто ж без гріха на цім білому світі, Спершу вчать ходити, а жити – затим. Не даремно ж усі ми – **Адамові діти**, Але хочеться, хочеться бути святим. М. Махінчук. Стою на межі... (2004; зб. «Вереснева просинь»).

2. Людина як істота уразлива, фактично безпорадна перед силами природи; вище творіння Бога, яке він любить і оберігає (*перен.*). А ви в ярмі падаєте / Та якогось раю / На тім світі благаєте? / Немає! не-

має! / Шкода ї праці. Схаменіться: / Усі на сім світі – / І царята, і старчата – / **Адамові діти**. Т. Шевченко. Сон. Чорнобиль ще і ще нагадує: всі ми – **Адамові діти**, яким судилося жити в одному, хоч і великому, а все ж часом і небезпечному світі. З реферату «Художнє осмислення чорнобильської трагедії».

3. Як вільне поєднання слів. Сини та доньки перших людей на Землі (церк.-реліг.). Ми дуже дегенерували проти людей колишніх поколінь. Ми далеко не такі інтелегентні і винахідливі, як були **діти Адама і Єви**. Писання показує те, що можна назвати розвиненою технологією з самого початку. У Каїна були знання і талант для будівництва міста! Дружина Каїна – хто вона була? // Вісник Правди, 2008, № 4.

– Коваль А. П., Коптілов В. В. 1000 крилатих виразів української літературної мови. – К.: Наук. думка, 1964. – С. 12: **адамові діти** ‘рід людський’; Коваль А. П. Спочатку було слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. – К.: Либідь, 2001. – С. 18: те саме; Словник фразеологізмів української мови / В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук та ін. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 208: **адамові діти** ‘люди’.

Адамові потомки — Адамові потомки

< Адамов род, сравн. 3 Езд., 3: 26: ... поступаая так, как поступил Адам и все его потомки...

*Адамовы потомки; Адамово потомство; Адамов потомок;
потомки [потомство / потомок] (праотца / ветхого) Адама;
потомки [потомство / потомок] (прародителей) Адама и Евы [Адама с Евой]*

1. Только ед. Человек (обычно как собирательное; перен.). Человек после грехопадения удалился от Бога, лишился возможности лицезреть Его, как было это в Эдеме, перестал видеть Его и в явлениях этого мира, и в событиях своей жизни – он в духовном смысле ослеп. Ходит **потомок Адамов**, подобно заблудившемуся страннику, по различным дорогам и распутьям, не может найти одного пути – того, который принадлежит собственно ему. Иеромонах Нектарий (Морозов). На пути к Богу: опыт воцерковления в современном мире // Москва, 2006, № 3.

2. Род человеческий, живущие на земле люди (перен.). ...Говорят, когда Адам был изгнан с небес, он плакал, и его слезы превращались в горох, который спас всех **адамовых потомков** от голода. Карельская губерния (Петрозаводск), 20.08.2008. Но можно предположить, что племен плодовые **потомки Адама с Евой** настрогали немало – поручкой тому сексуальное образование, преподанное чертом, и энтузиазм, с которым адамово семя его использовало и использует. В. Попок. Чуйский тракт (публ. 2001).

3. Люди (обычно со всеми их грехами и недостатками) (*перен.*). Она <музыка> – чудесная страна для того, кто имеет карту и знает тропы собственной души и кто знает и понимает слабость человеческой природы, отравленность **потомков Адамовых**, неспособных сидеть на берегу предивного озера, зеленого и синего, но удаляющихся с его мягкого берега, усыпанного цветами, чтобы принять смерть в его холодной воде. Высокая честь жертвы (Из письма сестрам монастыря Язак) // Православие. Ру, 01.04.2009. Большинство **потомков Адама и Евы**, вступая в брак, мало задумываются о финансовой стороне вопроса. «Ведь главное не деньги, а то, что мы любим друг друга», – убеждают себя молодожены. Как правильно спланировать семейный бюджет сразу после свадьбы // интернет-журн. «Бизнес-Инвестор».

4. Мужчины. Не стоило ей <Еве>, конечно, кормить мужа яблоками. Мужчинам вообще надо быть осторожнее с кислыми фруктами: язвеников среди **Адамовых потомков** почти вдвое больше, чем среди их жен. Дочки-матери, 2003, № 4. Мало афишируется, но в архивах зафиксирован один примечательный факт: после войны компартия оказалась состоящей почти на две трети из фронтовиков – **потомков сельских и местечковых Адамов**. Ю. Евстифеев. Великая безработица.

5. Как свободное сочетание слов. Ближайшие или прямые родственники Адама (в генетике, церк.-религ.). ...**Потомок Адамов** – Ной, уцелевший со своим семейством после потопа и народивший новые народы, прожил 950 лет. Буду вечно молодой / Городские известия, Курск, 23.06.2001.

***

*Адамові потомки; Адамів нащадок [потомок];
Адамове поріддя [потомство]; Адамові нащадки;
потомки [нащадки / поріддя] (ветхого) Адама;
потомки [нащадки / поріддя] Адама і [та] Єви [Адама з Євою];
нащадок Адама і [та] Єви [Адама з Євою]*

1. Тільки в одн. Людина (звичайно як збірна назва; перен.). «Творець землі розподілив так: там ситість, тут – здоров'я». – «Яке місце краще: здорове чи ситне?» – «Обоє разом...». – «А коли б випало вибирати?» – «Вибирати? З двох? Вибрав би оці кам'яні скелі. Тут здоров'я. **Адамів нащадок** і травую перебуде, насититься. А що робити з хворобою?». І. Чавчавадзе. Нотатки подорожнього: Від Владикавказу до Тифліса. «...грішний **нащадку Адама**, підбадьорся! Засяяло світло в темниці твоїй: Бог зійшов у далеку країну твого вигнання, щоб звести тебе у втрачене тобою горне вітцівство» (єп. Ігнатій Брянчанинов, «На допомогу тим, хто кається»). Тайнство Покаяння // Gram.kiev.ua.

2. Все людство; люди з усіма їхніми гріхами й вадами (*перен.*). Відомо, що «пасинки» постійно нищили одне одного від доби кам'яної сокири і до атомної бомби. <...> Убивали на хвилі специфічних настроїв і емоцій, притаманних тільки «найрозумнішому» виду. Нині цю потребу «**Адамові нащадки**» тамують у сварках, бійках, спорті, наркотиках, алкоголі, спогляданні за насильством з екранів... П. Домаха. Хвороби людей (2009). *Будуть і яблука, будуть і змії, / Будуть єгови, будуть падіння, / Каїна заздрість, Авеля мрії / Чорні і світлі пустять пагіння. / Крізь революції, царства, поєми / Підуть **потомки Адама** до неба, / Щоб написати нові проєми / І в епілозі розгадують ребус – / Ребус кохання...* О. Бердник. Зоряний корсар. *Діти, божі діти, безгрішні ангелята, первісні **потомки Адама і Єви**. Ними б милуватися батькам, сусідам, з них би брати приклад, вчитися жити...* М. Сиротюк. Забіліли сніги (1964–1970).

3. Чоловіки. *Іноді запитують, чи менше ребер у **нащадків Адама**, ніж у нього самого до створення Єви. Робились навіть спроби знайти сліди «лишніх» ребер у сучасних людей. Генетика дає на це запитання чітку відповідь. Ця зміна (нестача ребра) не могла бути передана нащадкам, тому що успадковуються лише зміни в статевих клітинах.* В. Малюк. Термодинаміка: науковий та біблійний аспекти, гл. 6. – К., 2006.

4. Як вільне поєднання слів. Найближчі або прямі родичі Адама (у генетиці; *церк.-реліг.*). У генеалогії Ісуса (Лук. 3, 23–38) *Христос – прямий **потомок Адама**, Аврама та царя Давида.* З інтернет-форуму, 2010. *Генетики створюють родовід **нащадків Адама та Єви** за допомогою аналізу ДНК сучасних людей.* О. Горбенко. Хромосомна Книга буття / Український тиждень, архів.

Liudmyla P. DIADECHKO

Oksana O. SUKHOVII

Adam's Kin in Phraseographical Interpretation

The article presents a few dictionary entries for phraseological units with the constituent *Адам / Адамів* that denote humankind in the Russian-Ukrainian Dictionary of Biblical Phraseologisms.

Russian-Ukrainian phraseography, thesaurus, a phraseologism of biblical origin